

ΟΥΤΕ ΣΥΓΧΩΡΟΥΜΕ, ΟΥΤΕ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΖΙ

Σφαγή του Κομμένου στο νομό Άρτας

Ηταν 16 Αυγούστου του 1943 όταν ο διοικητής του 12ου Λόχου των ορεινών καταδρομέων «Εντελβίαις» Υπολοχαγός Ρέζερ έδωσε τη διαταγή «*Θα μπορούμε στο χωριό και δεν θα αφήσουμε τίποτε όρθιο*». Οι μαρτυρίες των κατοίκων που επέζησαν προκαλούν φρίκη. Το απόγευμα της 15ης Αυγούστου 1943, ο 12ος Λόχος του 98ου Συντάγματος 1ου Ορεινού Τμήματος, που είχε στρατοπεδεύσει σε μια κοιλάδα στα βόρεια ακριβώς της Άρτας, κάπου κοντά στη Φιλιπιάδα, κλήθηκε να βγει από τις σκηνές του. Η σφαγή του Κομμένου ήταν μια από τις μεγαλύτερες σφαγές αμάχων στην ιστορία της Γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα. Διαπράχθηκε κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, στις 16 Αυγούστου 1943, στο χωριό Κομμένο που βρίσκεται χτισμένο κοντά στις όχθες του ποταμού Άραχθου. Σύμφωνα με τον αυτόπτη μάρτυρα Στέφανο Παππά, μετέπειτα Γυμνασιάρχης και μάρτυρα κατηγορίας στη Δίκη της Νυρεμβέργης, στις 12 Αυγούστου 1943, ένα γερμανικό τζιπ με δύο στρατιώτες του τάγματος Φιλιπιάδας διενεργούσε περιπολία στα χωριά του Αμβρακικού κόλπου. Κάποια στιγμή το τζιπ ανατράπηκε από λακκούβα στο χωματόδρομο και προσέτρεξαν σε βοήθεια κάτοικοι του χωριού Κομμένου. Οι Γερμανοί ισχυρίζονται ότι «*μέσα σε χωράφι είδαν ένα ένοπλο ανάρτη και τρόμαξαν, με αποτέλεσμα να χάσουν τον έλεγχο του οχήματος*». Το τζιπ με την βοήθεια των χωρικών επαναφέρθηκε στην κανονική θέση και οι στρατιώτες ελαφρά τραυματισμένοι επέστρεψαν στη Φιλιπιάδα όπου έδωσαν αναφορά. Ο επικεφαλής ταγματάρχης Φάλνερ (Falner) της μονάδας Φιλιπιάδας Πρέβεζας επικοινωνήσε με το Στρατηγείο στα Ιωάννινα (στρατηγός Χούμπερτ Λαντς (Hubert Lanz)) και έλαβε την εντολή «*να εξαφανίσει το χωριό από το χάρτη*» σύμφωνα με εντολές του Αδόλφου Χίτλερ. Κατά πληροφορίες, ο Falner αργότερα συνελήφθη από παρτιζάνους του Τίτο στη Σερβία και εκτελέστηκε. Την εντολή της σφαγής εκτέλεσε η μονάδα της Φιλιπιάδας με επικεφαλής τον υπολοχαγό Κόβιακ (Kovíack).

Η σφαγή

Σύμφωνα με τον αυτόπτη μάρτυρα

Στέφανο Παππά, η μηχανοκίνητη μονάδα ναζιστικών στρατευμάτων από τη Φιλιπιάδα, με την εντολή της Διοίκησης Ιωαννίνων, εισέβαλε στο χωριό Κομμένο της Άρτας τα χαράματα της 16ης Αυγούστου 1943, με το πρόσχημα των αντιποίνων για την ύπαρξη ανταρτών του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ στην περιοχή. Το χωριό κοιμόταν ήσυχο μετά από γαμήλια γιορτή που είχε γίνει την προηγούμενη ημέρα. Στο χωριό υπήρχαν και ορισμένοι φιλοξενούμενοι από την Πρέβεζα. Την εποχή εκείνη πρακτικά το Κομμένο ανήκε στο Νομό Πρέβεζας με θαλάσσια επικοινωνία. Τα ναζιστικά στρατεύματα προέβησαν σε μια άνευ προηγουμένου σφαγή του άμαχου πληθυσμού. Έστησαν πολυβόλα στις εισόδους του χωριού, εισέβαλαν στα σπίτια και σκότωσαν όποιον έβρισκαν μπροστά τους και στο τέλος έβαλαν φωτιά και τα έκαψαν. Λίγοι ξέφυγαν με βάρκες στον Αμβρακικό Κόλπο. Στο τέλος της σφαγής οι ναζιστικά στρατιώτες κάθισαν στην πλατεία του χωριού όπου έφαγαν και ήπιαν μπύρες αφήνοντας εκεί άδειες κονσέρβες, δίπλα σε 7 πτώματα. Συνολικά οι νεκροί της σφαγής ήταν 317 άτομα. Διασώθηκαν 440 άτομα. Η σφαγή του Κομμένου Άρτας είναι ισοδύναμη με αυτή των Καλαβρύτων και του Διοτίμου. Ο αείμνηστος Στέφανος Παππάς, μετέπειτα γυμνασιάρχης, από το Κομμένο, νεαρός τότε επέζησε της σφαγής και έγραψε βιβλίο με πλήρη περιγραφή των γεγονότων. Ένα απόσπασμα από το βιβλίο του είναι το εξής: «*Οι πρώτοι προστρέξαντες μετά την ανθρωποσφαγή Γρηγόρης Κολιοκάτσος και Ευστάθιος Κολιοκάτσος, ευρήκαν τις δύο ξαδέρφες των Αθηνά και Θεοδοσία νεκρές από σφαίρες πιστολιού και φανερότατα τα ίχνη του βιασμού. Αλλά παραδείγματα μακαβρίου εγκληματικότητας είναι τα δύο μωρά του μακαρίτη Ευστάθιου Κολιοκάτσου ηλικίας 7 μηνών, που ευρέθηκαν νεκρά από ασφυξία, γιατί οι κακούργοι εγέμισαν τα στόματά των με βαμβάκι βρεγμένο με βενζίνη και κατόπιν το άναψαν για να απολαύσουν ένα σαδιστικό πυροτέχνημα. Ευρέθη επίσης ο δεύτερος παππάς του χωριού Ζώης Παππάς σκοτωμένος με μαχαίρι και με εξωρηγμένους τους οφθαλμούς. Ως επισφράγισμα της θηριωδίας των ανωτέρω αναφέρω ένα πρωτόκουστο κακούργημα. Η ετοιμογέννητη Παναγιώτα σύζυγος του Λεωνίδα Τσι-*

μπούκη βρέθηκε νεκρή με την κοιλιά ξεσχισμένη και το έμβρυο νεκρό δίπλα της, όπως βεβαιώνει ο αυτόπτης μάρτυρας Θεόδωρος Σταμάτης...». (Στέφανος Παππάς, 1996 και Γκούβας Χαράλαμπος, 2009).

Σύμφωνα με μία δεύτερη παραλλαγή των γεγονότων, το έργο της σφαγής ανατέθηκε στο 98ο Σύνταγμα του συνταγματάρχη Γιόζεφ Ζάλμινγκερ. Το ξημέρωμα της 16ης Αυγούστου 100 άνδρες του 12ου λόχου με επικεφαλής των υπολοχαγών Ρέζερ οπλισμένοι με όλμους, πολυβόλα, χειροβομβίδες και αυτόματα όπλα περικύκλωσαν το χωριό. Η τελευταία εντολή που πήραν από τον Ρέζερ, σύμφωνα με μαρτυρία ενός από τους στρατιώτες, ήταν να μην αφήσουν τίποτα όρθιο. Οι στρατιώτες σκότωναν όποιον έβρισκαν μπροστά τους ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας. Εμπαιναν στα σπίτια των αιφνιδιασμένων χωρικών και ξεκλήριζαν ολόκληρες οικογένειες. Χαρακτηριστικό είναι ότι 20 οικογένειες ξεκληρίστηκαν μέχρι ενός. Επί 9 ώρες οι Γερμανοί σκότωναν, βίαζαν, έκαigan και κατέστρεφαν ότι υπήρχε στο διάβα τους. Όταν αποχώρησαν είχαν αφήσει πίσω τους 317 νεκρούς μεταξύ των οποίων 97 νήπια και παιδιά μέχρι 15 χρονών και 119 γυναίκες. Η σφαγή έγινε μια μέρα μετά το πανηγύρι του χωριού για τη γιορτή της Παναγίας.

Γέροι άνθρωποι, ανάπηροι, ακόμη και τυφλοί, σκοτώθηκαν επιτόπου. Κορίτσια με την απειλή των όπλων βιάστηκαν και εξακολούθησαν από τους γερμανούς στρατιώτες, οι οποίοι, αφού ικανοποίησαν τα κτηνώδη ένστικτά τους, έκοβαν τους μαστούς και τις έσφαζαν σα ζώα. Έβρεχαν βαμβάκι με βενζίνη, το τοποθετούσαν στα στόματα των βρεφών που κοιμόντουσαν ακόμη στην κούνια τους

και το άναβαν. Μια γυναίκα έγκυος, αφού της ανοίξαν την κοιλιά, βγάλανε από εκεί το έμβρυο που σε λίγες μέρες θα έφερνε στον κόσμο και το εναποθέσανε στα χέρια της. Έτσι βρέθηκε η γυναίκα. Νεκρή με ανοιγμένα σπλάχνα και το αγέννητο παραμορφωμένο νεκρό, στα χέρια της. Άλλα από τα παιδιά τα εκτελούσαν στον κρόταφο με μια σφαίρα περιστρόφου, ενώ άλλα τα κάρφωναν με τις ξιφολόγχες τους παρ' όλη την αθώτητα και τα κλάματα τους.

Στο σπίτι του Θόδωρου Μάλλιου γινόταν ο γάμος τη κόρης του Αλεξάνδρας με το Θεοχάρη Καρίνο από τον Παχυκάλαμο, χωριό κοντά στο Κομμένο. Χάθηκαν όλοι. Τους έκαψαν και τους σκότωσαν. Τριάντα με τριάντα πέντε άτομα. Από τα 12 μέλη της οικογένειας του οικοδεσπότη Θόδωρου Μάλλιου σώθηκαν εκείνο το πρωινό μόνο δύο, ο Αλέξανδρος και η Μαρία, που είχαν φύγει μόλις πριν λίγα λεπτά για να φροντίσουν στο χωράφι τα ζώα. Όσοι πρόλαβαν και πετάχτηκαν έξω απ' τα σπίτια τους, έτρεχαν να σωθούν στα χωράφια ή να κρυφτούν χωμένοι στα βαθιά χαράκια. Μόνη σωτηρία απέμεινε για πολλούς το ποτάμι. Πλήθος κόσμου έτρεχε κατά εκεί. Άλλοι ρίχνονταν στα νερά του για να περάσουν απέναντι και να σωθούν. Άλλοι κρέμονταν απ' τις βάρκες και πάλευαν να γλιτώσουν απ' τον εφιάλτη. Κι εκεί πνίγηκαν σχεδόν όλοι όσοι μπήκαν στη βάρκα του Σπύρου Βλαχοπάνου, σχεδόν είκοσι άτομα.

Κάθε χρόνο στις 15-16 Αυγούστου γίνεται στο Κομμένο μνημόσυνο και τελετές σε ανάμνηση αυτής της θηριωδίας που δεν τμή τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό.